

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

יתרו

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת יתרו

- א. איעצך ויהי אלוקים עמך – 'עצה טובה' לחיות באמונה.....
- ה. לא תחמוד – המאמין אינו חומד ומקנא, ושמירת המחשבה.....
- ז. המה יעלו בהר – גודל הנחת רוח מעבודה הבאה בקושי וביגיעה.....
- י. ביקור חולים – בשגב ומעלת המצוה.....
- יא. הכרת הטוב – מעלת וחשיבות הכרת הטוב למיטיביו.....
- יד. על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו – ברכת וקדושת השבת.....

סדר ועימוד:

א.י.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת יתרו

מכוון בדקדוק את כל מעשיו ופעולותיו, וכל קורותיו והבאות עליו הכל מאת ה' בלבד, כי אפס זולתו.

ואכן אין עצה טובה יותר מהאמונה, כי רק על ידה ובזכותה 'יחיה' האדם בטוב ובנעימים, כי בלא האמונה כל חיי האדם מלאים קשיים ודאגות על כל צעד ושעל, החל מדאגת הפרנסה ובריאות הגוף והנפש

איעצך ויהי אלוקים עמך - 'עצה טובה' לחיות באמונה בפרשתן (יה יש), 'עתה שמע בקולי איעצך ויהי אלוקים עמך', וביארו צדיקים (תורת אבות יתרו, בשם הרה"ק ר' מיכל מלעכאוויטש ז"ע) שבאן למדנו 'עצה טובה' לאדם, והיא ה'עצה' היחידה לכל עת ושעה - שתמיד יהי אלוקים עמך, בכל ענין ובכל דבר, בכל פינה שהוא פונה יעמיד את האלוקים לנגד עיניו, ויזכור כי ה' ניצב עליו והוא

א. הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' ז"ע היה אומר בשם הרה"ק רבי בונים ז"ע לבאר במהות התפילה 'ותקננו בעצה טובה מלפניך', כי העצה טובה לכל דבר וענין, לכל 'מבוי סתום' ולכל מאורע הבא עליו היא האמונה, וכמו שאומרים ב'פיוטים' עצתנו אמונה (אמרי הרי"ם בשלח ד"ה ויאמינו).

וכבר המשיל הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע, לאיש כפרי שלקה בעיניו ר"ל והיה רואה כל דבר בעיקום, והנה, כל עוד ששהה ב'כפר' הקטן שם הבתים בני קומה אחת הם לא היה כל כך נזק בראייתו העקומה (כי לא ראה בזה סכנה גדולה כ"כ אם הבנין עקום מעט), פעם אחת נקלע הכפרי לעיר הגדולה, שם עומדים על תילם בניינים גבוהים ורמים בעלי קומות הרבה, ומחמת מומו היה נדמה לו כי הבניינים עומדים עקום ומטים ליפול בכל רגע, מיד החל להרים קול זעקה, אחינו בני ישראל... חוסו על נפשותיכם והימלטו... כי גדולה הסכנה שמא תקברו בעודכם בחיים תחת שברי הבניינים, ותרב הבהלה עד מאוד והמון העם נחפזו לנוס בטרם... היה שם חכם אחד אשר הבין כל אשר נעשה וקרא בקול, עמדו על מעמדכם והחישו נא מהרה רופא עיניים, הכל תמהו על דבריו והביטו עליו כחסר דעה שאינו ממחר להציל עצמו, כי מה יועיל רופא עיניים בעת צרה כזאת כשעוד מעט ומתמוטט הבניין... אך הלה המשיך בשלו 'לרופא עיניים אני צריך', לבסוף הגיע רופא עיניים ובדק את עיני 'הכפרי', 'פשפש ומצא' כי הלה בעל מום הוא, והתברר לכולם שהכל על מקומו עומד בשלום, אלא שזה רואה הכל בעיקום וטעות. והנמשל, כל בני העולם רצים יומם ולילה, ברדיפה אחרי פרנסתם וכיו"ב משאר שטויותיהם, והנה, תחת שיבינו בני העולם כי הללו ראייתם עקומה - ממהרים המה גם כן לרדוף אחריהם, ואינם מבינים שכל זה אינו אלא מפני שראייתם של אלו והבטתם על מעשי העולם בעיקום הוא - כשאינם זוכרים כי ממילא הכל מונהג ממעל (הם חושבים שהעולם 'עקום', ובאמת הם הם העקומים), אין להם אלא לפקוח את עיניהם באור האמונה, ואז יווכחו היטב כי 'ישר דבר ה'', אין כאן בירה דולקת, והכל מתנהל בחסד וברחמים.

בענין זה נספר מעשה שהיה באחת העיירות, שם פרצה ל"ע מגיפה קשה, מסוכנת ומדבקת ל"ע, והיו הכל פונים לרופא העיירה שהיה בס"ד מומחה גדול והיה מרפא אותם, עד של"ע גם הרופא נדבק ונפל למשכב ולא היה מי שיטפל בחולי העיר, מיהרו העסקנים והביאו רופא מומחה מעיר אחרת, שהרי אי אפשר להשאיר עיר ואם כשהיא מתבוססת במגיפה, אך לגודל הכאב לא היה סיפק בידי הרופא לרפא את כולם, כי רבו החולים עד אין מספר, ישבו עסקני העיר לטכס עצה, כדת מה לעשות בעת צרה כזאת, נענה 'חכם' אחד ואמר, שוטים, הבה נשלח תחילה את הרופא החדש לבית רופא העיר, ומשזה יתרפא נרויח 'פי שנים' כי יהיו כאן שני רופאים, ובוודאי 'טובים השנים מן האחד'...

והלימוד לדידן, מהלך לו האיש כשרשימת 'בעיות' בידו, מסובך הוא בחובות והנושים נוגשים בו, הוא או בניו מעוכבים בשידוכים, כאן הוא מסוכסך עם השותפים ושם עם שכניו, הבחור עם ה'משגיח' והאברך עם השווער או... אש להבה בוערת בין הבוס ועובדיו... איש איש בנגעו ומכאובו, אם אך ישכיל, יטפל וירפא את הרופא עצמו, כלומר, יתקן ויחזק את האמונה בלבבו וממילא יתרפאו כל נגעיו ומכאוביו, כי בתיקון אמונתו יביט על כל העולם ב'משקפיים' (Glasses) אחרות, יפסיק מלטעון ולהתלונן על כל העולם וסובביו, יבין וישכיל כל אלו אינם מזיזים אפילו אצבע קטנה אם לא ציוה ה' שכך יקום וכך יהיה... אז כל ה'אוויר' יצא מהבלון הנפוח שדימה לעצמו כי זה מזיקו וזה עושה וכו' וכו'...

באר הפרשה - פרשת יהו

וגידול הבנים וכיו"ב, ותמיד הוא סובל מקנאה תאוה וזמן, וטרוד ומבוהל על עסקי פרנסתו. אכן האיש המאמין וכבוד, נדמה לו כי פלוני פגע בו או הזיקו או מקפח והרי הוא מלא בשמחה ובשלוות הנפש, כי מה לו לדאוג פרנסתו, ותדיר הוא על היום ועל מחר ולאחר והרי הוא יודע שהקב"ה 'מנהל' את העולם, עשה ועושה

ב. בפרשתו (כ יב), 'לא תרצח', נראות מצינו להרה"ק 'בני יששכר' זי"ע (דרך פיקוד, מל"ת לד, חלק הדיבור) כי הדאגה והצער כשאינה במקום מצוה הרי זה מאביזרייהו ד'לא תרצח'... ומי הוא הרוצה להיכנס להיות נמנה בכלל המרצחים ל"ע.

ג. מעשה בחסיד מחסידי הרה"ק רבי מיכל מזלאטשוב זי"ע שנכנס אל רבו, ותינה לפניו על מצבו הקשה בפרנסה ובפרט לעת הזאת אשר הוא עומד לפני נישואי בנו החשוב, על כן בקשתו שטוחה לפני הרבי, שיכתוב עבורו מכתב המלצה, ועמו יפנה האיש אל נגידי עם ובוודאי יימלאו כיסיו במצלצלין לרוב – סכומים הגונים כדי חיותו וכדי נישואי הבן בשעטומ"צ, שהרי הרבי צדיק יסוד עולם, ומי הוא אשר יראה המלצה ממנו ולא יפתח לבבו וכיסו, אמר לו הרבי, איך געב נישט קיין המלצות (לא אתן לך המלצה כתובה), ויפצר האיש ברבו מאד מאד, אך הרבי בשלו, לא אכתוב המלצה.

אחר זמן, פנה האיש אל הרבי, ואמר, נו, אם הרבי אינו רוצה הנני מקבל דעתו, אבל, אנא ממכם רבי קדוש, לכל הפחות יגלה לי מה היא הסיבה אשר הינו מסרב כ"כ לכתיבת המלצה, אמר הרבי, הנה אשאלך, באם היית מגיע עם מכתב המלצתי לעשיר מסויים, והלה היה נשאר באדישותו ולא היה מעניק לך כי אם פרוטות מעטות ואולי גם זאת לא היה נותן, מה היית עושה לו, אמר החסיד, צוויי פעטש (שתי סטירות לחי) הייתי מעניק לו, וכי כך מזלזלים במכתבו של הרבי, אמר לו הרבי, דייקא לכן לא רציתי לכתוב לך המלצה, כי עליך להבין ולהשכיל היטב היטב, בשמים יש 'רשימה' (ליסט) בו נכתב כמה כל אחד עתיד ליתן לצורך 'הכנסת כלה' פלונית, ולפי הרשימה כל אחד פותח את ידו ומשביע, ואותו העשיר שאינו נותן לא מרוע לבבו הוא עושה כן, אלא מחמת שאינו כתוב ברשימה אשר הוכנה בשמים ממעל, כי הכל תלוי ברשימה של מעלה, הוסיף לו הרבי, לו היית מאמין בדבריי אלה לא היית כועס ומתרעם על אף אחד שאינו נותן לך כי אין לך אפילו מקום ל'טענה' עליו, אמר החסיד, רבי, אני מקבל עליי את דברי הרבי.

אמר לו הרבי, אתה מקבל... א"כ, אכתוב לך כעת המלצה הגונה וראויה, וכן עשה, החסיד יצא מלפני רבו שמח וטוב לב, במבטחו כי עם מכתב כזה קרובה ישועתו, די לו ללכת לנגיד אחד והכל מכוסה, בד בבד חזר היטב על דברי הרבי, כי הכל תלוי ברשימה שלמעלה, מיהר ליסע לנגיד גדול מגדולי חסידי הרבי – השומע לכל מוצא פי הרבי בשלמות, וכבר היה בטוח כי משם ישוב לביתו מבלי להצטרך ללכת אפילו לעוד 'אדרעס' (כינוי לכתובת מחלקי הצדקות) אחד.

בהגיעו לבית העשיר, גולל לפניו את כל מצבו, ולאחמ"כ הוציא את מכתבו של הרבי, ולתדהמתו, העשיר קרא את המכתב בקרירות עצומה, לא קם ולא זע רק לבסוף העניק לו כמה פרוטות שחוקות כדי לצאת ידי חובתו ותו לא מידי... החסיד לא האמין למראה עיניו, וכי יתכן שנגיד וחסיד גדול כזה יתנהג כך, וכבר כמעט שחמתו בערה בו, אלא שאז נזכר מדברי רבו – והחל משנן לעצמו, איש זה אינו כתוב ברשימה של מעלה... איש זה אינו כתוב ברשימה של מעלה... מאידך, הנגיד ששמע פיו ממללות דיבורים כגון דא, החלו ידיו ורגליו נוקשות זו בזו מרוב רעדה ופחד, מי יודע באיזו רשימה אינו מופיע, ושאל את החסיד מה פיק אומר... אמר לו החסיד, אה, כלום, זה ענין פרטי שביני לבין הרבי, שלפי המדובר ביני לבין הרבי נראה שאינך מופיע באותה 'רשימה'... עתה כבר לא היה יכול הנגיד להישאר בשלוות הנפש, מי יודע מאיזו 'רשימה' מחקו הרבי, מרשימת החיים, או מרשימת העשירים... והפציר מאד באיש, גלה לי איזו רשימות הנך מנהל עם הרבי הקדוש, והוסיף לומר, אתן לך את כל הסכום הדרוש לך רק תגלה לי 'רשימה' זו מהי, אמר החסיד, אם תניח לי מתחילה כאן על השולחן את כל הסכום אגלה לך באיזו רשימה המדובר. עשה הנגיד כמצווה עליו, אז נענה החסיד את כל מעשהו עם הרבי, ואמר לו, עתה שכבר נתת את כל הסכום בוודאי הנך מופיע באותיות גדולות באותה רשימה של מעלה... (תורת המגיד מזלאטשוב).

ולדין ייאמר, פעמים שהאדם מהלך בעולמו של הקב"ה מלא טענות כרימון, זה לא עוזר לי וזה רודף אותי וכו', ידע שכמו שיש רשימה בה מופיעים מי יעזרו לו כיו"ב ממש יש 'רשימה' בה מופיעים מי יפריע לו ומי יזיק לו, אבל, הכל הכל יקרה לפי הנכתב ברשימה של מעלה, לא האדם מחליט אלא יושב בשמים הממלא את הרשימה כביכול.

באר הפרשה - פרשת יתרו

ג

ויעשה לכל המעשים, ואב לנו בשמים הגומל חסדים טובים בכל עת ובכל שעה^ה, וגם בעת שצרה באה עליו ל"ע הרי הוא חי בהכרה ברורה שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד^ו, אינו טרוד יתר על המידה בעסקי ההשתדלות כאשר יודע הוא שבין כה וכה לא יועילו לו מאומה^ז, ואשריו^ח בעולם הזה^ט וטוב לו בעולם הבא.

עוד זאת ראינו, כי ברגע שהחסיד קיבל ע"ע להאמין ב'רשימה של מעלה' ממילא קיבל את הכל... כי גדולה האמונה להחיש את הישועה בקרוב.

ד. בפרשתן (כ ג), 'לא יהיה לך אלהים אחרים' ופירש רש"י 'שהם אחרים לעובדיהם, צועקים אליהם ואינן עונים אותם, ודומה כאילו הוא אחר שאינו מכירו מעולם', והיה אומר הרה"ק ה'אמרי אמת' ז"ע כי אכן אלהים אחרים אינם עונים לצועקים אליהם, אבל להבדיל אלף אלפי הבדלות הקב"ה עונה לקוראיו, 'ומי כה' אלוקינו בכל קראנו אליו'. ובהרגשה כזו צריך לגשת אל התפילה שהקב"ה שומע תפילותינו ו'מכיר אותנו'...

ה. בפרשתן (יח ג-ד), 'שם האחד גרשום כי אמר גר הייתי בארץ נכריה, ושם האחד אליעזר כי אלוקי אבי בעזרי', וצ"ב מדוע גבי שמו של גרשום כתיב 'כי אמר' גר... ובאליעזר לא כתיב אלא 'כי אלוקי אבי בעזרי', ומבאר ה'ריב"א' (בפירושו על התורה) ש'אמר' הכוונה לפי שעה, שפעם אחת נענה ואמר טעם לקריאת שם בנו גרשום - כי גר הייתי. אבל 'אלוקי אבי בעזרי' היה אומר בכל עת ובכל שעה, ולא רק 'אמר' פעם אחת ותנו לא אלא היה חי עם מחשבות אלו. (וביתר ביאור, כי 'גר הייתי בארץ נכריה' אינו אלא מחשבה שכך עלתה בדעתו, אולם 'אלוקי אבי בעזרי' הוא מציאות החיים העומדת וקיימת לעד, תמיד בכל עת ובכל שעה אלוקינו אינו בעזרנו, ואין שייך לומר 'כי אמר' - שרק חשב. כך מבואר בספר נתיבי ישורון, להגר"י לוריא שליט"א חדב"נ הרה"ק הנתיבות שלום ז"ע).

ו. בפרשתן (יח י), 'ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה', איתא בגמ' (סנהדרין צד.) 'תנא משום רבי פפיס, גנאי הוא למשה וששים ריבוא שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו ואמר ברוך ה'', ותמה ה'כתב סופר' (ד"ה ויאמר) שהרי מפורש בתורה שמשנה ובני ישראל אמרו שירה על הים, ומה בכך שלא הזכירו לשון 'ברוך' דייקא, ומה ה'גנאי' בדבר. ומבאר, כי הנה כתיב (פסוק ט) 'ויחד יתרו', ופירש רש"י בשם מדרש אגדה 'שנעשה בשרו חדודין חדודין, מיצר על איבוד מצרים', אמנם מכל מקום שמח בישועת ה' ואמר 'ברוך ה' אשר הציל אתכם', וכלשונו 'הגם שכאב לבו על מצרים, אבל הבין כי ה' לא יעשה עולה במשפט וכל דעבד לטב עביד ולכן שמח ברעה זו למצרים ושיבח ה' עליו, והיא המדה אשר הורו לנו חכמינו ז"ל כשם שמברך על הטובה כן מברך על הרעה, ואמרו לקבלינהו בשמחה, וכן עשה יתרו אחר שסיפר לו משה - ויחד יתרו שנעשה בשרו חדודים, ומ"מ התחזק ואמר ברוך ה' אשר הציל אתכם, ולא מצינו כזה בישראל עד עתה שנתנו שבח והודיה על הרעה, אלא על הטובה שהשיב להם ה' ביציאת מצרים ובקריעת ים סוף, אבל על השעבוד במצרים ועל שאר הצרות לא ברכו, והן הן דברי חז"ל גנאי היה לישראל שלא אמרו ברוך היינו באופן שאמר יתרו, ונכון'.

עוד ביאר ה'כתב סופר', כי יתרו לא היה בשעבוד מצרים אך מכל מקום שמחת בישועתן של ישראל והודה להקב"ה על כך, 'וכן החיוב ואהבת לרעך כמוך להיות משותף בצערך ושמח בשמחתו', והוא מעלה יותר משירתן של בני ישראל ששוררו כל איש על הצלתו, לא על הצלת חברו, על כן גנאי להם לישראל שלא 'אמרו ברוך' והודו על הצלת האחרים וישועתם.

ז. מעשה נורא שאירע לפני זמן נתפרסם לאחרונה, וכך שמעתי את בעלי העובדא האחים פרחי מספרים, הכל החל בליל שבת רגיל, כשלפתע מתקשרים אלינו מחברת השמירה - שזיהו פעילות חשודה בחנות התכשיטים שהייתה ברשותנו באותה העת בויליאמסבורג, משלא ענינו להם השאירו הודעה - הכספת (סעי"ף) שלכם פתוחה, עליכם להתייצב מיד בשערי החנות, הדבר עורר בנו חלחלה ורעדה, כי בכספת זו מונחים אוצרות זהב שלנו וגם של אחרים ומה יהיה עתה... אבל אחי אלברט אמר לי, שמע נא, יום שבת היום, אני לא מחלל שבת, לא אלך כעת לחנות - ה' נתן וה' לקח, יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם, אמרתי לו גם אני לא מחלל שבת, נגשנו לסעודת השבת כאילו לא אירע מאומה, גם כשחברת השמירה השאירו הודעה שניה בשב"ק בבוקר לא שמנו לב לזה, אלא המשכנו בסדר יום השבת כרגיל, תפילות וסעודות.

במוצש"ק זירזו אותנו בני המשפחה שנלך לבדוק מה נעשה ונשמע בחנותנו, החשנו פעמינו שמה, והגענו לשערי החנות ב11:00 בלילה, ואכן, מיד נגלה לעינינו שוד ושבר, כל החלונות פרוצים ושעוני הזהב אינם נמצאים, את הכל לקחו ובזזו גנבים שפלים, אמרתי לאחי, עתה אכנס לחדר הפנימי לבדוק מה נעשה בכספת, ב"ה יש לי לב חזק

באר הפרשה - פרשת יתרו

אינני מפחד מלהיכנס שמה, אתה תמתין לי בחוץ ותקרא פרקי שיר המעלות... נכנסתי לחדר הפנימי כשכולי רועד מפחד, חיל ורעדה יאחזון, וב"ה ראיתי שהכספת נעולה, מיד קראתי בקול גדול, שמע נא אחי היקר הכספת נשארה בשלמותה, אלא שחוששני שמא פתחו הגנבים את הכספת דרך חדר השכנים, אבדוק מיד את הענין, ידי רעדו וכל גופי הזיע מרוב רעד, וכמעט ששכחתי את המספרים של מנעול הכספת, אבל ב"ה אחרי 10 דקות הצלחתי לפתוח אותה וראיתי שהכל שוכן ומונח בשלום על משכבו על כן נעלתי אותה מיד.

באותו רגע הגיעו לפתע שוטרים, וגערו בנו מה אתם עושים כאן באמצע הלילה, אמרנו להם שאנחנו בעלי החנות וכך וכך הוה מעשה, ניגש אלי אחד מהגדולים שבהם ושאל אותי מדוע לא באתם הנה אתמול בלילה, אמרנו לו, יום שבתון אין לשכוח, אתמול היה אצלנו שבת, בו נשבות מכל מלאכה, ולא נחלל אותה אפילו במקום הפסד מרובה... שאל אותי השוטר, היש לך סולם בחנות, אמרתי הן והבאתי אותו אליו, אמר לי, ניסים גדולים היו מנת חלקכם, עתה עלה כאן הגגה ושם תראה במוחש את נס הצלתכם, עשיתי כמצוותו, ושם מצאתי שק מלא בכלי זיין, אקדח וכדורים, וכך הסביר לו השוטר, גנבים וגזלנים הללו פרצו לחנות ומיד עלו לגג אשר מעל הכספת, כשכוונתם להמתין עד שתבואו לחנות מחמת קריאת חברת השמירה, ובוודאי כשתכנסו תמהרו לפתוח הכספת לבדוק את הנעשה שם, וברגע שהכספת תהיה פתוחה הם יירו עליכם ויהרגו אתכם על אתר, וממילא כל תכולת הכספת שנפתחה תיפול לידיהם כפרי בשל, לקיים מה שנאמר 'הרצחת וגם ירשת'...

למעשה, הם המתינו לכם עד בוש, 99 בלילה וכבר הורה השעון על שעה 10, 11, 12, 2, 3, 5, 6 לפנות בוקר וכו', ומשלא באתם שבו הללו לביתם כשהם נוטלים את אשר מצאו בחנות, אילו באתם אתמול בלילה ועושים כמעשיכם עתה - פותחים ובודקים את הנעשה בכספת היו יורים עליכם על אתר והייתם נופחים את נשמתכם באותו רגע, בזכות השבת ניצלתם ממות וודאי לחיים טובים ולשלום (ומוסיף הרב פרחי לספר, באותו השבוע עלה שויות הזהב ליותר מפי שניים, מכרנו הכל סגרנו את החנות ועזבנו את האזור הקשה שם).

ולדין ייאמר, פעמים שטלפנונו של אדם מצלצל או רועד בכיסו באמצע התפילה או הלימוד, והוא חושב, אויה לי אם לא, אענה, הרי אפסיד מעות הרבה, הבנק יחזיר וכו' פלוני יעזוב אותי וכו'... והוא אינו יודע כי המתקשר מהצד השני של הקו אינו אלא השליח של ה'גנב' בכבודו ובעצמו, וכל המטרה כאן אינו אלא לאבדו ולהפסידו, אדרבה, אם לא ישים לבו וימשיך בעבודתו ינצל ממנו, חייו וממונו ינצלו לפליטת עולמים.

ומן העניין להביא מה שרמז 'רבינו בחיי' בכתוב בפרשתן (כ כ) 'לא תעשון אתי אלוהי כסף ואלוהי זהב לא תעשון לכם', וז"ל, כשאתם עומדים בתפילה אתי לא תחשבו בכסף ובהב אשר עמכם, שאם תעשו כן מעלה אני עליכם כאילו עשיתם אלוהי כסף ואלוהי זהב, עכ"ל.

ח. שמעתי מרב גדול וחשוב שליט"א לבאר את דברי רש"י בפרשתן (יח יט) 'ויחד יתרו - וישמח יתרו, זהו פשוטו. ומדרש אגדה, נעשה בשרו חזודין חזודין'. כי המהלך באמונה פשוטה הרי הוא מלא שמחה, אבל כשמתחיל

עם 'פשעטלעך' (דרשות וחקירות) אז 'חידודין חידודין' - שטעכט עס פון אלע זייטן (הרי הוא נדקר בכל מיני דקירות).

ט. דבר נחמד כתב ה'חתן סופר' (הובא בפתיחה לשו"ת חתן סופר) לבאר בלשון הכתוב בפרשתן (יח יג) 'ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם', כי על ידי חסרון האמונה ודאגת 'המחר' בא האדם לחמוד ממון שאינו שלו ולידי מריבה עם אחרים, וכמליצת לשונו 'אין אמונה ועושה עול, וריב ומצה עולה על גדותיו', וזהו שאמר הכתוב ויהי ממחרת - על ידי דאגת המחר וישב משה לשפוט את העם... כי רבו בעם טענות ומענות ונצרכו הרבה לגשת ל'דיני תורה'... והוסיף לומר, כי כל זה במילי דעלמא שצריך לבטוח בה' ומבלי לחשוב מה יהיה למחר, אכן במילי דשמיא צריך להיות להיפך, שצריך תמיד לחשוב מה יעלה בסופו, וכדאיתא בגמ' (שבת קנג.) 'רבי אליעזר אומר שוב יום אחד לפני מיתתך, שאלו תלמידיו את רבי אליעזר וכי אדם יודע איזהו יום ימות, אמר להן וכל שכן ישוב היום שמא ימות למחר ונמצא כל ימיו בתשובה', ובוה יתבאר מה שאמר הקב"ה למשה בהכנה לקבלת התורה האמורה בפרשתן 'וקדשתם היום ומחר' (יט י), שתקדש אותם על ידי שיחשבו על היום ועל מחר... כלומר שמא היום הוא היום שקודם... ועי"ז יתעלו מעלה מעלה.

ביאור יקר אמרו בלשון המשנה (סנהדרין פ"י מ"א) 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא', כי 'חלק' הוא כמו 'חלקת אדמה', ור"ל שכל יהודי יש לו 'חלקה' בעולם הבא, והיא 'מצמחת' את מה שהוא 'זורע' בעולם הזה... וכדאיתא במשנה (אבות ד טו) 'העולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא, התקן עצמך בפרוודור כדי שתכנס לטרקלין'. וכמו שהביא בספר 'משחת שמן' (בראשית עמוד רז) ששמע מאדם נכבד לפרש בדרך משל לאדם שקנה חלקת אדמה לבנות שם בית, ראשית דבר יזמין 'אדריכל' לשרטט תבנית הבית והחצר, בפרוודור והחדרים, אמנם מה יקרה אם הלה

הרעב, ובימות הרעב מאמין כי זה מאתו ית' ועוד יבואו ימים טובים, שם פר' מקץ). אך 'ורשע יפול' (בנפילה) אחת', כלומר המרשיע באותה אחת שהעמיד חבקוק, אין לו זכות תקומה מנפילתו זו, כי זוהי כוחה של אמונה.

לא תחמוד - המאמין אינו חומד ומקנא, ושמירת המחשבה בפרשתן (כ יד) 'לא תחמוד', והקשו רבותינו הראשונים כיצד ניתן לצוות על דבר המסור ללב שלא יחמוד מראה עיניו. ומבאר ה'אבן עזרא' בדרך משל, כי כמו שאיש כפרי לא יחמוד 'בת מלך' מאחר שהוא יודע שאין מציאות בעולם שיהא לו שיג ושייכות לדבר,

כמו כן האמונה היא 'חבל הצלה' אף בעניינים רוחניים, וכדברי הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (שבועות ד"ה וספרתם) בשם צדיקים על דברי חז"ל (סנהדרין ז. מוסב על לשון הכתוב במשלי כד טו) שבע יפול צדיק וקם ורשע יפול באחת, דקאי על האוחז באמונה התמימה, ונקרא 'צדיק' על דרך 'בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר צדיק באמונתו יחיה' (מכות כד.). וזהו אומרו 'שבע יפול צדיק' המחזיק באמונה וביטחון, אף אם יפול 'שבע פעמים' בנפילה אחר נפילה וירידה אחר ירידה, עדיין 'וקם', תקומה תהיה לו בכוח האמונה שהוא אחוז בה בעוז ותעצומות (כי הוא מאמין בימי השבע כי יבואו ימות

יחזיק את עצמו כ'חכם' ויתחיל מיד לבנות מבלי כל מחשבה תחילה, ויעשה לעצמו פרודור גדול בכניסת הבית, הרי מעתה לא יישאר לו מקום לבנות חדרים הרבים אשר איווה לבנות בביתו החדש והמפואר. זה הכלל, אי אפשר לבנות בית כרצונו, רק אם יכין תחילה 'פלאן' (תכנית) כדת מה לעשות בכל פיסת אדמה, והעיקר, עליו להיזהר שלא להשתמש עם כל המקום לפרודור לפני החדרים. וזוהי כוונת דברי המשנה, שהאף אמנם שאי אפשר לאדם להתקיים בזה העולם מבלי ה'פרודור' - עניני עוה"ז, מכל מקום עליו להיזהר לבנותו רק לפי ההכרח, וישתמש בענייני עוה"ז כפי הנצרך בלבד, וכך יישאר לו מדור ראוי לשמו בעולם הבא, בכבוד הראוי לו.

הנה כתיב בפרשתן (יה כ) 'והודעתם להם את הדרך ילכו בה', ודרשו בגמרא (ב"מ ל:) 'והודעת להם זה בית חייהם, את הדרך זו גמילות חסדים, ילכו זה ביקור חולים, בה זו קבורה', וקצת קשה, והרי יתרו בא ליעץ לחתנו משה 'לא טוב הדבר אשר אתה עושה', עליך למנות עוד כמה וכמה דיינים היושבים ודנים את בני ישראל כדי שלא יקויים בך 'נבול תבול', ומה ענין לכאן גמילות חסדים וקבורה כו'... ובדרך צחות יש לומר, כי אותם הבטלנים שאין להם מלאכה לעשות הרי זמנם בידיהם לילך לבית דין ולתבוע... על כן יעץ לו יתרו שיתעסקו בגמילות חסדים וביקור חולים וקבורת המת, ושוב לא ישבו באפס מעש, וכבר לא יהיה להם זמן פנוי לדיני תורה...

אכן ה'בן יהודע' מבאר (ב"מ שם) בזה"ל, זה שייך לענין זה של מנוי הדיינים, כי מי שדרכו לעשות גמ"ח יהיה טבעו ומנהגו להיות ותרן, ואינו אומר 'יקוב הדין את ההר', אלא מוותר ומוחל על ממונו ולכן תתמעט התביעות בפני הדיינים. ומה שכתב 'ילכו זה ביקור חולים, בה זו קבורה' כי העוסק בדברים האלו תהיה בעיני עוה"ז וקניינה הבל, בזכרו יום המיתה, וכמו שנאמר (קהלת ז ב) 'והחי יתן אל לבו', ולכן לא יהיה להוט עליה כ"כ לעשות תביעות ודו"ד בעבור ממון או בעבור חרופים וגדופים וכיוצא, וימעט בתביעות אלו, ולכן יספיקו הדיינים לדון עם רב.

מעשה באדם אחד ששכנו היה בונה בית, ועשה עמו הרבה דברים שלא כדיו, הן בגניבה שגנב מן עובי הכותל שלו והכניס לביתו, הן מה שהכביד על כותל, הן מה שעשה בית הכסא אצל כותל שלו ומזיק לו, וכן כיוצא בזה חטא לו בנזקי שכנים, וזה לא היה בביתו ולא ידע מכל זה כדי למנעו, וכאשר בא לביתו וראה נזקים שעשה לו, וגם גניבה שגנב מעובי הכותל שלו והכניס לביתו, חרה לו עד מאד, והלך לקבול בבי"ד, ואחר שיצא לקבול בבי"ד ולהביא שמש בי"ד להזמין את חברו בדיו, חזר לביתו וריקם, אמרה לו אשתו איה הוא שמש בי"ד, ולמה לא קבלת בבי"ד כאשר אמרת, ויאמר, אחר שיצאתי - קודם שנכנסתי לבי"ד חזרתי בי, א"ל למה, ויאמר, עתה בהילוכו פגעתי באדון גביר אחד עצום שהיו מוליכין אותו לקברו, וזה הגביר בנה לו מקרוב בית אחד, גדול ורחב ידיים כבית המלך, וזה ארבע שנים עוסק בבניינו, ועתה קודם שישב בו נפטר, ומוליכין אותו לקבר אמה רוחב על שלש אמות אורך ושוכב בתוך העפר, לכן אמרתי, למה אתקוטט ואריב בשביל הבית הזה שאינו שלי, כי בתים של עוה"ז וקניינם הבל, ועיקר הבתים והקניינים הם של עוה"ב, נמצא שמביקור חולים ועסק בצרכי קבורה יעלה תועלת שיתמעטו תביעותיהם ודו"ד שלהם בממון וקניינם של עוה"ז, וכיון שמתמעטים תביעותיהם יספיקו הדיינים אשר ימנה אותם לעם רב. עכ"ל.

י. הוסיף הרה"ק רבי הענין מאלכסנדר זי"ע שאם כפרי לא יחמוד בת מלך הרי על אחת כמה וכמה שבת מלך לא יחמוד כפרי, ואם כן כמה עלינו להתאונן שהנשמה הקדושה שהיא בת מלך מתאווה וחומדת ל'כפרי' ושאר הבלי העולם...

באר הפרשה - פרשת יתרו

'יהיה הדבר אצלך לנמנע נמור, כי הנמנע לא יחמדהו הטבע כלל'.

הרחיב בדבר הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דכלה פרשת ויחי ד"ה בפסוק כך יברך ישראל) וז"ל, הנה ידוע כל התורה כלולה בעשרת הדברות, ועשרת הדברות כלולים בדיבור האחרון - לא תחמוד. והיינו להתרצות בגזירותיו יתברך אשר מנע ממנו הטוב שהוא הניתן לחברו, ולחשוב כי הוא ית' הוא לברו היודע (מהו) הטוב והנאות (הראוי) לכל אדם, ולא יקנא את חברו... והוא כאשר ישפיע השי"ת טובה אל האדם, לא יבקש בזה תאוה וכבוד ויבוא להתנאות על חברו בזאת הטובה, רק אדרבה ינעע לפני בוראו ויחשוב כי הוא מצד החסד מבוראו עליו... עכ"ל. והיינו שבאמונתו יכיר שטובת חברו אינה טובה עבורו כלל"א...

כיו"ב הסביר הוא עצמו בספרו 'דרך פיקודך' (מצוות ל"ת, ל"ח, חלק המחשבה אות ב) וז"ל. כי אם היה מאמין בזה (בהשגחת הבורא ובידיעתו) למה יתאוה, והלא

כך המאמין בבורא כל העולמים אשר הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, ואין איש בעולם אשר יוכל לקחת לעצמו ממה שלא נגזר עליו, ממילא לא יחמוד ולא יתאוה בידועו שהרי זה רחוק ממנו, וכמו שלא יתאוה שיהיה לו כנפיים בעופות השמים מאחר שהוא דבר הנמנע במציאות.

ולחיבת הקודש נעתיק חלק מדבריו, וז"ל, ככה כל משכיל צריך שידע כי ממון לא ימצאנו אדם בעבור חכמתו ודעתו רק כאשר חלק לו השם. ואמר קהלת (ב כא) 'ולאדם שלא עמל בו יתנו חלקו', ואמרו חכמים (מו"ק כח.) בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא. ובעבור זה המשכיל לא יתאוה ולא יחמוד וכו' על כן הוא ישמח בחלקו ולא ישים אל לבו לחמוד ולהתאוות דבר שאינו שלו, כי ידע שהשם לא רצה לתת לו לא יוכל לקחתו בכוחו ובמחשבותיו ובתחבולותיו. על כן יבטח בבוראו שיכלכלנו ויעשה הטוב בעיניו. עכ"ל. וכעין זה כתב גם הספורנו, וז"ל

נסמיק לדבריו מה שתירץ ה'בית הלוי' זצוק"ל (בפרשתו) כיצד ציוותה התורה בדבר המסור ללב, במשל למי שהבעיר בו יצרו 'אש זרה' לאיזו תאוה. יצא הלה לרחובה של עיר והחל לרדוף אחר תאוותו להשיגה בעודו מתבוסס בשלג ובכפור העז, תוך כדי מרוצתו החפוזה החליק על גבי הקרח והחל להתדרדר אל עבר תהום נשיה וכמעט כפסע בינו ובין המוות, ברגע האחרון נבלם על ידי חפץ כלשהו וחיוו נתנו לו בנס. עתה אם נשאל אותו, האם באותם רגעים איזמים כשהייתה התהום פעורה תחתיו גם אז בערה בו אש היצר... בוודאי יענה, באותם הרגעים לא עלו על דעתי לא מחשבות אלו ולא דומיהם רק מחשבת פחד המוות שנקלעתי אליה. כיו"ב לדידן, אם בכל רגע תהיה 'יראת שמים' בדעתנו ומוחנו לא נחמוד ולא נתאוה לשום דבר כי אם לקל חי צורינו חלקינו.

יא. שמעתי משל נפלא, אברך ת"ח נכנס אל מוכר מנעלים, המוכר קבלו בסבר פנים יפות ושאלו לאיזה מנעל הוא נצרך, בסוף דבריו שאלו, כבוד הרב, איזה מידת נעל אתן למע"כ, אמר לו הת"ח מספר 40, הביט בו המוכר ואמר לו, לא... לא... הכרת פניכם ענתה בכם שמחשובי בני התורה אתם, על כן אפתח את לבי ואגדיל חסדי עמכם לתת לכם מספר 45... אמר לו הת"ח, רק לזאת לא אסכים, כי מה אעשה עם מנעל הגדול מרגליי פי כמה, הרי אפילו פסיעה אחת לא אוכל להלך עמהם. וזאת עלינו לדעת שהשאיפה והרצון ליותר ממה שקבלנו מן השמים הוא ממש כמידת 45 למי שגודל רגלו אינו יותר מ-40... ולכן אמרו בגמרא (ברכות ס:) שכשנועל מנעליו בבוקר יברך ברכת 'שעשה לי כל צרכי', כי מרומז בזה שידע שהקב"ה הכין ונתן לו כל צרכו, וכל מה שעודף על זה אין בו כלל טובה עבורו, ויעכבהו מללכת על רגליו.

שמעתי מצדיק אחד, דלכן נתקנה ברכת 'שעשה לי כל צרכי' בשונה משאר ברכות השחר, שהם מדברים בלשון רבים על כללות העולם, דוגמת 'מלביש ערומים... מתיר אסורים' ואילו זו נתקנה בנוסח 'שעשה לי כל צרכי' ולא העושה צרכי בני אדם, ללמד לאדם דעת ובינה מה הם 'צרכיו', מה שהוא צריך, ומה שיש לשכנו ולחברו אינו מצרכיו כלל, אלא שעשה לי צרכי...

וכן מרומז בדברי המדרש (בר"ר לד טו) לבאר את הכתוב (יחזקאל לו כו) 'והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר - לב בוסר של חברו, והיינו שלא יקנאו איש ברעהו אלא כל אחד ישמח בחלקו ובחלק חברו, ויש שפירשו שנקטו חז"ל לשון זו, כי כידוע 'בוסר' הוא פרי חמוץ שלא נתבשל עדיין ואינו ראוי לאכילה, ועל דרך זה צריך האדם לראות את נחלת השני שהיא 'בוסר' כלפיו ואינה ראויה 'לאכילה', ואם יאכל לא זו בלבד שלא יהנה אלא אף סופו להקיא...

וברשותו ודעתו להרחיק ולקרב חפצו בכל הדברים ברצונו. ולבו מסור בידו על כל אשר יחפוץ יטנו, והשם אשר לפניו נגלו כל תעלומות, חופש כל חדרי בטן רואה כליות ולב, אין אחת קמנה או גדולה טובה או רעה מכל מחשבות האדם נעלמת ממנו ולא נסתרת מנגד עיניו, ישיב נקם לעוברי רצונו בלבבם, ונוצר חסד לאלפים לאזהביו המפנים לעבודתם מחשבותם". שאין טוב לאדם כמו המחשבה הטובה והזכה¹, כי היא ראשית כל המעשים וסופן, וזהו לפי הדומה עניין 'לב טוב' ששבחו חכמים במסכת אבות (ב ט), עכ"ל.

המה יעלו בהר – גודל הנחת רוח מעבודה הבאה בקושי וביגיעה בפרשתן (יש יז), 'ויתייצבו בתחתית ההר', ובגמרא (שבת פה.) דרש רבי אבדימי בר חמא בר

תראה שלא יתאזה האדם שיהיה לו ד' רגלים כבהמה, (ומדוע -) כי אין זה מגדר האדם... כן הוא הענין בהתאוות האדם למה שיש ביד חברו ואינו שלו יש חסרון באמונתו בזה, אינו מאמין שהבורא כל בראו בחכמה, ומזמין לו הטוב הנאות (הראוי) לו, והשאר שאינם בידו אינם טובים לו. והבן הענין, עכ"ל².

אמנם בדברי 'החינוך' (מצוה תט"ז) מבואר כי מעיקרא דקושיא ליתא, וז"ל. 'ואל תתמה לומר, ואיך יהיה בידו של אדם למנוע לבבו מהתאוות אל אוצר כל כלי חמדה שיראה ברשות חברו, והוא מכולם ריק וריקם, ואיך תבוא מניעה בתורה במה שאי אפשר לו לאדם לעמוד עליו. שזה הדבר אינו כן, ולא יאמרו אותו זולתי הטיפשים הרעים והחטאים בנפשותם, כי האומנם ביד האדם למנוע עצמו ומחשבותיו ותאוותיו מכל מה שירצה,

יב. ידוע מאמר העולם (היה שגור בפי הגאון רבי יעקב גאלינסקי זצ"ל) לדרוש כמין חומר בהאמור בסוף הציווי על לא תחמוד 'וכל אשר לרעך', שבא הכתוב לומר לאדם, אל יקנא לך בהצלחת חברך כי לעולם אינך יודע את כל המתחולל אצלו, ומי יודע מה עובר עליו רח"ל, ואף אם השעה משחקת לו בענייני הפרנסה אך שמא חייזו אינם חיים מצער הבנים וכו', על כן אל תקנא רק בדבר אחד, אלא ביכל אשר לרעך, התבונן בעצמך האם היית מסכים 'להחליף' עימו את כל תנאי החיים...

יג. סיפר הגאון רבי יצחק לעבאוויטש שליט"א מגי"ש בעי"ת וויליאמסבורג יצ"ו, מעשה שהיה לאחרונה באחד מחברי השיעור, שלפרנסתו היה מוכר סחורה במרכז קניות גדול ידוע (הקונים מזמינים כדי צרכם מהבית, ההזמנות נעשות אצל האברך והוא דואג שהחברה תביא את החפצים לבית הקונים), והיה האיש הולך וגדל ב"ה, והנה לאחרונה בעלי ה'מרכז' החלו להצר צעדיו, אחר שחשדו בו שאיננו מנהל את העסק ביושר, ומנעו ממנו 'דריסת רגל'... עד שיוכיח להם את ישרו ואמינותו, אך דא עקא, שכל מסמך (דאקומענט) ששלח אליהם נפסל על ידם, וכך הם מהתלים בו כבר כמה חדשים ברציפות. עד שלפני כמה ימים הגדילו עשות, והודיעו לו כי אם עד ל' יום לא ימציא לידם את ההוכחות הנדרשות, הם זורקים לאשפה את כל הסחורה שיש לו בידם...

במוצש"ק פרשת שמות קרא לי המוכר שאכנס עמו לרכבו כי ברצונו לדבר עמו איזה ענין מצפונות לבו, וגולל בפני את פרשת התלאות אשר הוא עובר לאחרונה, ובדאגה ובכי שאל 'ואני אנה בא...' מכיוון שהכרתי היטב את האברך, וידעתי זה מכבר כי ברשותו כל מיני כלי טעכנאלאגי' לצורך פרנסתו, וכבר נדברתי עמו כמה פעמים שמאד נחוץ לטובתו ולטובת בני ביתו שישים עליהם 'פילטער' (סינון) הגון ונכון, אך עד היום היה דוחה אותי הנה והנה, כי בוודאי רצונו ומאווי לעשות כן, אבל מחר... ויש מחר שהוא לאחר זמן... עתה חשבתי לעצמי הגיעה העת ושעת הכושר לך, אמרתי לו באותו מעמד, כשהוא כמעט מיואש לגמרי ממצבו, לא בשמים אנכי, אבל מובטחני שאם תשים כעת פילטער על כל הכלים שברשותך הקב"ה לא יעזבך ויושיעך מן המיצר אשר נקלעת אליו. סבר האברך וקיבל, ומיד גדר את הפירצה, ואני בבואי לביתי, נשאתי ידי השמיימה, בבקשת תחנונים שיתקדש שם שמים ויקבלתו תפעל פעולתה.

וראה זה פלא, כי המוכר שלח להם ביום שישי פר' שמות אותם המסמכים שהם כבר פסלו בעבר, וביום שני פר' וארא בשעה 4 לפנות הבוקר – כשאך התחיל השבוע אצלם (שהרי ביום ראשון אינם עובדים) מיד שלחו להודיעו כי המסמכים מאושרים, והכל כשר וישר, ולמוכר היתה אורה ושמחה וששון ויקר כן תהיה לנו.

יד. הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע היה אומר בדרך צחות על דברי רש"י (טו א) 'אז ישיר משה, ורבותינו דרשו, שר לא נאמר אלא ישיר', והרי שהיו"ד על שם המחשבה נאמרה. ואמר, יו"ד א איד (יהודי) על שם המחשבה - כולו נקרא על שם מחשבתו, כי עיקר העיקרים הוא שמירת המחשבה כראוי.

באר הפרשה - פרשת יהו

עוד ביאר ה'חידושי הרי"ם, וז"ל, שהרצון (של הקב"ה) היה שגם מה שילמד האדם בכפיה ובהכרח שלא בתשוקה כל כך יחשב ג"כ תורה, ועל כן היה נתינת התורה בזה האופן. עכ"ל.

ומכאן יתחזק האדם^{טו} ואל יפול ברוחו על מיעוט עבודתו הנעשית ב'איתכפייא' ובקושי, כי הקב"ה מתאווה גם לעבודה כזו^{טז}, אדרבה עיקר הנחת רוח לפניו כשהוא עומד בקשרי המלחמה כנגד יצרו המושך אותו לרע^{טז} ומנצחו^{טז}, ואף אם היה לו נפילה

חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית... והק' התוס' (ד"ה כפה) שהרי כבר הקדימו נעשה לנשמע ומרצון קיבלוה, מדוע הוצרכו שוב לכפות עליהם (ועיי"ש מה שתייצו). ותירץ הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (לקושי הרי"ם), כי לגודל אהבתו של הקב"ה לישראל הכריח אותם לקבל את התורה^{טו} כדי שיהיו בבחי' 'אנוסים' בדבר, וכבר נאמר בדין 'אנוסה' - 'לא יוכל לשלחה כל ימיו' (דברים כב יט), ור"ל, שלעולם ועד יהיו בני ישראל קשורים בעבותות אל הקב"ה, ובכל מצב שהוא לא יוכל לשלחם...

טו. הרה"ק בעל ה'הפלאה' זי"ע (הקדמה אות ב) ביאר, שהוא כדרך האב האוהב את בנו כי הוא עצם מעצמיו וחפץ בטובתו האמיתית, ופעמים שמתוך אהבתו יכפה ויכריח את בנו לבחור בטוב האמיתי ולמאוס ברע אם הוא נוטה אליה מחמת חסרון דעתו וקוצר הבנתו, ודייקא מתוך הכריחו את הבן ניכרת אהבתו אליו, כך הקב"ה אוהב עמו ישראל אהבה עזה ויתירה, ורצה להודיע ולגלות אהבתו לבניו חביביו על כן כפה עליהם הר כגיגית למען יראו הכל כיצד הוא אוהב אותנו וחפץ בטובתנו...

טז. כה אמר הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע בפסוק בפרשתן (יט ה) 'והייתם לי סגולה' כי צורת ה'סגול' הוא שלוש נקודות, שתיים למעלה ואחת למטה באמצע, ולכל צד שתהפכנו ותסובבנו נשאר בצורתו הראשונה כדמות 'סגול' ושמו עליו, ועל כך נאמר והייתם לי סגולה, שיהודי נדמה לסגול, שבכל מצב שלא יהיה הרי הוא נשאר 'יהודי', ומה מקום לייאוש ח"ו...

יז. ואין הקב"ה מבקש מהאדם אלא לפי כוחותיו, ואם יעשה כן הקב"ה ישלים לו את השאר. כך ביארו צדיקים (רמתיים צופים) בדברי רש"י דלעיל 'מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק', וביארו, שהכוונה, איזו שמועה שמע יתרו שממנה הבין והרגיש שיש בכוחו להיות מבני ישראל, ושיוכל לעמוד בקיום כל התורה כולה ומצוותיה, אלא ששמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, שאין חפץ הקב"ה בנצחון על היצר אלא כל רצונו הוא המלחמה בו, וכל יסוד היהדות הוא המלחמה התמידית עם היצר הרע, על כן אמר, אם זה עיקר התורה כולה, אף אני אוכל עמוד להיות נמנה כחלק מבני ישראל, להילחם עם יצרי, שאף אם אין בי כח לנצחו, מכל מקום יש בכוחי לעמוד בקשרי המלחמה.

כיו"ב מבארים בפסוק בפרשתן (כ כג) 'ולא תעלה במעלות על מזבחי', כי בעלות אדם במדרגות הסולם כל עלייה ועלייה ניכרת היא, שמקודם עמד במדרגה נמוכה יותר ועכשיו עלה ונתעלה, לעומתו העולה ב'כבש' כמעט שלא ניכר הבדל בין פסיעה לפסיעה, ואמר הקב"ה לישראל 'אל תעלו במעלות למזבחי' איני מבקש מכם עליות גדולות, אלא 'עלו בכבש', כי כל 'פסיעה' שאדם עושה עבור הקב"ה יש לזה חשיבות רבה אצל אבינו שבשמים. וממילא אל יתייאש לומר אין בכוחי לעשות הרבה, כי אין הקב"ה מבקש ממך אלא לפי כוחך ומצבך, ואם בידך לעשות רק פסיעה קטנה – זו היא חובתך עתה, ואם כה תעשה הרי ישמח ה' במעשיו (בענין אחר פירש ב'פרדס יוסף', שבא הכתוב ללמד לאדם לעשות פסיעות שאינם ניכרות – כי העיקר הוא 'הצנע לכת עם ה' אלוהיך').

בעי"ת בני ברק יצ"ו מתגורר יהודי ירא ושלם, אשר לפרנסתו נוהג בטעקס"י (מונית), לפני שנים זכה והסיע את הגה"ק ה'סטייפלער' זי"ע, תוך כדי הנסיעה התאונן בפניו כי טרדת הפרנסה מונעתו מלימוד התורה, באמרו כי לאחר שהוא עמל כל היום מבוקר ועד ערב כבר אינו הולך אפילו לשיעור תורה אחד, בודעו כי ממילא מיד כשיתיישב על מקומו תחטפנו שינה. אמר לו הגה"ק דע לך יהודי, שבאם תלך לשיעור בערב היום, אזי אפילו אם יעצמו שמורות עיניך ותירדם, תקבל את שכרך משלם כמו שהיית שומע את כל השיעור כולו, כי משמיא אין דורשים מאדם שיעשה כי אם כפי יכולתו, ואת השאר משלים לך הבורא.

יח. וכך איתא בגמ' (שבת לב.) 'ואלו הן פרקליטין של אדם תשובה ומעשים טובים, ואפילו תשע מאות ותשעים ותשעה מלמדים עליו חובה ואחד מלמד עליו זכות ניצול, שנאמר (איוב לג כג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כופר'. ולכאורה מלאך זה בטל הוא באלף...

ידע שאינה אלא לצורך עלייה, כי אם יתחזק מכאן ואילך אזי יתעלה הרבה יותר מכמות שהיה.

והרה"ק ה'דברי שמואל' ז"ע (בפרשת ד"ה וישמע) מבאר בדברי רש"י בריש הפרשה 'מה שמועה שמע

ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק', דכלל זה נקוט בידך, כל מי שבידו ליפול עמוק עמוק יש בידו גם כח להעפיל מעלה מעלה, ומהאי טעמא גדולים ישראל ממלאכי השרת (סנהדרין צג.), כי מצד החומר שבהם הם מסוכנים ליפול ח"ו מטה מטה, ממילא יש גם כן בידם

ומה כח יש לו להציל את האדם אחר שתשע מאות תשעים ותשעה מלאכים מלמדים עליו חובה ואומרים שראוי הוא ל... אלא, כי כשאדם נמצא במצב כזה שכמעט כולו חייב, ובכל זאת הוא מתגבר על עצמו בכל כוחו, התגברות זאת אכן חשיבות יתירה יש לה, שהרי קשה היא לו הרבה מאד, וכגון אדם שתמיד כועס, עד שנראה כי בעניין זה מופרך הוא לגמרי ואין לו שייכות כלל להיות שולט על עצמו שלא לכעוס, ומ"מ מתגבר גם במצב כזה, ממילא זכות זו של אחד מני אלף יש בכוחה להגן עליו הרבה יותר, נמצא שאין כאן איזה 'מליצה ישרה', אלא, אדרבה 'התגברות' כזו אכן בכוחה להפיל חומות ולשבר קטרוגים מכח עצמה.

יט. והדברים אמורים ביותר בזמן הזה, דור עקבתא דמשיחא, אשר כל מעשה מצוה גורם לנחת רוח לפניו ית' לאין עורך. כמו שאמר הרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא ז"ע בשם הרה"ק האוהב ישראל מאפטא ז"ע (ילקוט אוהב ישראל, ערך בחירה), כי עיקר רצונו של המקום ב"ה שיהיה להאדם 'בחירה' לעשות טוב ורע ויגמור בדעתו לבחור בטוב, והנה בזמן שהיה בית המקדש קיים לא היתה ה'בחירה' שקולה, שהרי בית דין היו מענישים את החוטאים בד' מיתות ב"ד ובמלקות, וממילא היה להמון העם יראת העונש מלחטוא, גם לאחר החורבן עדיין היה כח ביד חכמים להעמיד את הדת על תילה והיו 'תקנות' שונות להעניש את העבריינים, על כן המתין הקב"ה מלהביא את הגאולה עד עתה. וסיים באומרו אכן בימים אלה, שהעובר על רצונו עושה את העבירה בלי שום בושא וכלי שום פחד, ועוד טוב לו, 'על כן מי שנזהר היום מלחטוא - זה חשוב מאד בעיני ה' יתברך ובוזה תלוי הגאולה'.

וכבר שאל כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל את חותנו הרה"ק הרי"צ ז"ע על מה שאומרים ב'הגדה' ברוך שומר הבטחתו לישראל, ולכאורה, מה שבח הוא להקב"ה שעומד בדיבורו ואינו משקר ח"ו. ענה לו הרי"צ (ע"פ הפירוש ש'שומר הבטחתו' מוסב גם כלפי הגאולה העתידה), הנה כלל ישראל עבר מעת חורבן הבית צרות על גבי צרות בכל הגלות הארוכה ובמרוצת הדורות, ומאידך דווקא בזמן הזה נתחברה כל תורה שבעל פה, משנה, גמרא, ספרא, ספרי, ראשונים ואחרונים ועוד היד נטויה, נמצא שבעת הדוחק הקושי והצרות הביאו בני ישראל 'מנחה' מפוארת כזו לרבש"ע, ומעתה כשיגיע זמן הגאולה המקווה יהיה לו ית' כביכול כביכול 'נסיון', שמצד אחד הבטיח לגאול כשיגיע הקץ, ומאידך שוב לא יעלה לפניו נחת רוח כזו כמו שהיה בזמן הגלות, על כן שבח גדול הוא שהקב"ה שומר הבטחתו... כה אמר הגאון רבי חיים שלמה ליבוביץ זצ"ל ראש ישיבת קמניץ בשם זקנו הגדול בעל ה'ברכת שמואל' הנודע בשמו רבי ברוך בער ז"ע, שהנה דוד המלך ע"ה אמר ב'צוואתו' לשלמה 'ולבני ברזלי הגלעדי תעשה חסד והיו באוכלי שולחן כי כן קרבו אלי בברחי מפני אבשלום אחיך' (מלכים א' ב' ז), והדבר פשוט וברור כי אותם שזכו להיות 'מאוכלי שולחן שלמה' לא היתה להם שום דאגה, וכמו שאומרים בימינו 'סידור מלא'... וכל כך למה, מפני שהיו עמו בעת שברח מאבשלום, וכדכתיב (שמואל ב' יז כח-כט) 'מִשָּׁפָּב וְסָפוֹת וְכָלִי יוֹצֵר וְחָטִים וְשָׁעָרִים וְקָמַח וְקָלִי וְפוֹל וְעֵדָשִׁים וְקָלִי, וְדָבֶשׁ וְחֶמְאָה וְצֹאן וְשִׁפּוֹת בָּקָר הַגִּישׁוּ לְדָוִד וְלָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ לְאָכֹל פִּי אָמְרוּ הָעָם רָעַב וְעֵינָי וְצָמָא בְּמִדְבָּר', ולכאורה צ"ב, וכי עבור דברים כאלו מגיע להם שכר גדול כל כך להיות מאוכלי שולחן המלך, והרי די לתת להם כפליים ממה שהביאו... אלא, שאם אכן אחד ניגש למלך כשהוא יושב בארמונו ומביא לו 'מתנה' כזו, הרי יתכן שלא יקבלו אותו כלל, ואף אם יקבלו ויחליטו להשיב לו כגמולו הרי לא יקבל הרבה יותר ממה שהביא, אך מכיוון ש'טובה' זו אשר עשו עם דוד היה בזמן הקשה ביותר לדוד, בעת שברח מושפל ומבוזה, כשהוא רעב ועייף במדבר, ונתנית אותם מאכלים היה בזה חיזוק עצום, ובדין הוא שיקבלו שכרו משלם. וסיים רבי ברוך בער, בזמן שהיה בית המקדש קיים, לא כל 'מתנה' להקב"ה היתה מתקבלת, אכן בזמן הזה כל מצוה ומצוה יש לה חשיבות עצומה אצל הקב"ה, והוא משלם על כך...

כדברים הללו כתב גם ה'חפץ חיים' ז"ע (שם עולם פכ"ב), והביא עוד ראייה לדבר ממה שנאמר (יחזקאל מד טו) 'והכהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעות בני ישראל מעלי המה יקרבו אלי לשרתני', והרי שהשומר משמרת הקודש דייקא בזמן קשה 'בתעות בני ישראל מעלי' הוא הזוכה להתקרב אל ה'...

אל הערפל אשר שם האלוקים, תיבת 'ערפל' נוטריקון 'אראפ-פאל' היינו נפילה ומעידה, והכוונה, שאף בעת הנפילה והירידה על האדם לדעת ולהבין אשר שם האלוקים, כי אדרבה 'שם' הוא האלוקים, כי מתוך נפילתו אפשר לו להתעלות יותר ויותר^כ.

ביקור חולים – בשגב ומעלת המצוה

בפרשתן (יה ב), 'והודעת להם את הדרך ילכו בה', ודרשו חז"ל (ב"מ ל: 'ילכו - זו ביקור חולים'^{כב},

וכבר כתב רבינו הרי"א^{כג} (אחד מרבותינו הראשונים, בפסקיו למסכת נדרים פ"ד ה"ג אות ב) בזה"ל, ביקור חולים מן התורה^{כד}, שנאמר (במדבר טז כט) 'ופקודת כל אדם יפקד עליהם' (ומקורו מנדרים לט:), ומצוה גדולה היא שחי החולה

להתעלות ללא שיעור וגבול [משא"כ המלאכים אין להם יצר רע (שבת פט.) ואין שייך בהם 'נפילה', א"כ אף 'עליה' אין בהם ולכן הם קרויים 'עומדים']. והנה יתרו שראה את גדולתם של ישראל שעלו והתעלו ללא קץ ב'קריעת ים סוף' ואף ראה את נפילתם לאחמ"כ ב'מלחמת עמלק' - אשר קרך בדרך (לשון טומאה כפי רש"י שם) וזנב כך כל הנחשלים אחריו (דברים כה יח), הבין שעתה אמורים בני ישראל לעלות ולהתעלות שוב ללא שיעור^כ, על כן מיהר לבוא להסתופף בצל השכינה ובתוך עם קרוש ולקבל התורה.

ביותר היה אומר הרה"ק מקאברין זי"ע (תורת אבות ד"ה ומשה), כי אמרה תורה (כ יז) 'ומשה ניגש

כ. כעין זה כתב הרה"ק רבי צדוק מלובלין זי"ע (צדקת הצדיק אות קנ"א), וז"ל, עתות הירידה שיש להאדם שאין לו שום חשק לתורה ועבודה זהו הכנה לעלייה גדולה, והיינו ע"י הצעקה שצועק כשמתבונן על דרכיו ורואה שפלותו וירידתו, וכמו שנאמר (יט ב) 'ויסעו מרפידיים ויבואו מדבר סיני' וידוע דרשת חז"ל (סנהדרין קו.) שרפו ידיהם מדברי תורה, וזה היה הכנה למתן תורה שהוא תכלית החיזוק ידיהם בד"ת [והיינו רפידיים מורה על ד"ת, ומשם נסעו למתן תורה, כי הירידה היא הביאה את העלייה שלאחריה]. עכ"ל.

כא. הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע היה עוסק יומם ולילה בפדיון שבויים להציל אחינו בני ישראל מיד ה'פריצים' שהיו משליכים את ה'מושקעס' (היהודים שהיו שוכרים מהם את בתי במזיגה), פעם אחת התברר לו לאחר שפדה את השבוי, שה'שבוי' שפדה אינו צדיק אלא גנב הוא שנתפס בגנבתו, והצטער הרמ"ל על הזמן והכוחות שכילה עד שהצליח לפדותו כי לא ידע האם היה זה 'מצוה' אם לא... ונמלך בדעתו, שהרי אמרו חז"ל 'מצוה גוררת מצוה', וזאת יהיה לו לסימן, אם יזדמן לפניו מיד דבר מצוה ידע שגם אותו פדיון למצוה יחשב, ואכן, מיד נקלע לפניו עוד עסק של פדיון שבויים, אך שוב נתברר לאחר מעשה שהלה גנב... על כן, חשב בלבו - לכה"פ אחזירנו לדרך המוטב, והחל מדבר על ליבו הנה ראה עד היכן הגעת ע"י גניבותיך.. הרי מחמתם הושלכת לבור צלמות וכמעט שהגעת לשערי מות... אמר לו הגנב, מה קרה... א דארעכפאל... (נפילה - שנתפסתי בגניבתי על חם), נו, ממשיכים הלאה... הן אמת שהפעם נכשלתי ותפסו אותי בשעת מעשה אך שוב אמשיך בשלי בתקוה שבפעמים הבאות יצליח זממי בידי, ולא אירע מאומה מכך שנופלים... אמר הרמ"ל כל מעשה זה לא בא אלא ללמדני שלא להתרגש מ'נפילות', אלא להתחזק ולהתחדש כאילו לא אירע כלום.

כב. בספר 'חוט המשולש' מביא, שהגביר בארון ר' שמעון וואלף רוטשילד היה מיודד עם בעל ה'כתב סופר' זי"ע, בעת היותם במקום המרפא היו השניים נפגשים, והיה הבארוני רוטשילד מתעכב עמו כדי לשמוע מפיו דברי תורה וחכמה.

פעם שינה הבארוני ממנהגו והזדרז לקצר את מפגשו עם ה'כתב סופר', תמה ה'כתב סופר' לפשר הענין, השיבו הבארוני היות וראיתי שהרב אינו בקו הבריאות מיהרתי להיפרד ממנו לשלום, והוסיף ואמר, חז"ל דורשים ילכו - זה ביקור חולים, ומרמזים בזה חז"ל כי לפעמים שהמבקר את החולה מכביד ומקשה עליו בעצם ביקורו הן מפאת חולשתו והן משום שהחולה אינו רוצה שיראוהו במצבו הירוד וכדו' במקרה כזה מצוה על האדם לקיים את ה'ילכו', ללכת ולא להתעכב אצל החולה, ואדרבה על ידי 'ילכו' מקיים מצות ביקור חולים (הכתב סופר היה מקלס את הדברים ומוסרם בשמו של הבארוני).

כג. הובא בספה"ק שסגולת המצוה, שהמבקר יינצל מייסורים ומחלה זו, ומקור הדברים הוא כדאיתא בגמ' (נדרים ט:): 'ואם ביקר מה שכרו, מה שכרו כדאמר ניצול מדינה של גיהנם, אלא מה שכרו בעוה"ז ה' ישמרהו ויחייהו ואושר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו' (תהילים מא ג-ג), ה' ישמרהו מיצר הרע ויחייהו מן היסורין וכו'.

על פי זה יבואר כמין חומר, כי בשעה שנכנס רבי יוחנן לבית רבי אליעזר ראה שהבית אפל, שמפני מחלתו של רבי אליעזר לא היה בכוחו לשמור על שלמות הבית ונקיונו והיה הבית במצב 'חושך ואפלה'. והרים רבי יוחנן את בתי ידיו - כפועל המנקה את הבית, וכדרך רבי עקיבא שכיבד וריבין, עד שהעמיד שוב הכל על תילו 'ונפל נהורא' בתוך הבית, ובזה חייתה נפשו של רבי אליעזר כפשוטו ממש. בכה רבי אליעזר ואמר 'ווי להאי שופרא דבלי לארעא' - וקאי על המצווה גופא, מה נורא הדבר שישנה מצווה יקרה משופרא דשופרא - ביקור חולים, שעל ידה אפשר להציל את חיי החולה, והרי היא מונחת בקרן זוית שאין איש שם על לב את גודל יקרתה, ועל דא וודאי קא בכינא¹⁰.

הכרת הטוב - מעלת וחשיבות הכרת הטוב למישיביו

בפרשתן (יה ז) 'ויצא משה לקראת חותנו, וכתב הספורנו וז"ל, לא חדל בשביל מעלתו לקדם פני מי ששילם עמו טובה בעת צר לו, כענין 'ואת מאמר מרדכי אסתר עושה' וגו'' (אסתר ב כ) [שאף שהיתה מלכה זכרה את חסדי מרדכי אשר גדלה כבת

תלויין בו¹¹, שעל ידי הביקור מיקל מחוליו, ועוד שעל ידי הביקור מיעצין אותו על רפואתו ומחזקין אותו ומיישבין דעתו וגורמין לו שיחיה¹², ואם אין דורש ואין מבקש פעמים שהוא משתעמם ומכביד בחוליו וגורמין לו שימות והרי הן כשופכי דמים'.

איתא בגמ' (ברכות ה:) רבי אליעזר חלש, על לגביה רבי יוחנן, חזא דהוה קא גני (שוכב ומוטל) בבית אפל, גלייה לדרעיה ונפל נהורא, חזייה דהוה קא בכי ר' אליעזר, אמר ליה אמאי קא בכית וכו', אמר ליה להאי שופרא דבלי בעפרא קא בכינא. וביאור הדברים כפי פשוטן, שרבי יוחנן הפשיל בנדרו וגילה זרעו, ועל ידי זה נתמלא הבית באורה, וכפירוש רש"י (ד"ה ונפל) 'שהיה בשרו מבהיק שיפה היה מאד'.

אבן שמעתי ביאור נפלא ויקר בהקדם המובא במס' נדרים (ל"ט): שרבי חלבו חלה, ומשהבחין רב כהנא שאין איש נכנס לבקר את רב חלבו, הכריז על כך ואמר לתלמידים, לא כך היה מעשה בתלמיד אחד מתלמידי ר' עקיבא שחלה, לא נכנסו חכמים לבקרו, ונכנס ר' עקיבא לבקרו, ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו חיה, אמר לו רבי החייתני, יצא ר' עקיבא ודרש כל מי שאין מבקר חולים כאילו שופך דמים.

כד. וכך כתב בסדר היום 'וז"ל, וביקור חולים אע"פ שהיא גם כן גמ"ח, אפילו הכי היא גם כן גדולת הערך כמו שאחז"ל (נדרים ל"ט): 'ביקור חולים אין לו שיעור', והענין, כי הוא גומל חסד עם הגוף ועם הנפש, שלפעמים משיב נפשו של אותו חולה בטוב טעם ודעת אמריו, ודבריו דברי פיוס ורצוי וחיזוק לסומכו על ערש דוי, ובעינינו אנו רואים הענין הזה, כי לפעמים אדם נכנס לבקר את החולה ויושב עמו שעה או ב' ואומר החולה עצמו נחמתני נחמתני, החזרת נשמתני בי ואנו רואין שהקל מעליו חליו.

כה. ומצינו לרבותינו הראשונים שכתבו 'הדרכה' למצוה גדולה זו, הרמב"ם כתב בספרו 'הנהגות הבריות' בכתב יד (הובא בעינים למשפט נדרים ל"ט): לספר לחולים ספורים משמחים שירחיבו את נפשו וירחיבו את לבו, ולחדש חידושים שיסיחו את דעתו ויצחק עליהם מהם - הוא וכל חבורתו, ויבחרו לשמשו ולעמוד לפניו מי שישמח בו, כל זה מחוייב בכל חולי'.

עוד כתב שם 'החולה ישוחח עם אשר שיחתו נאה לו, וזה הראוי ביותר, כלומר, השיחה עם האדם שהוא דורש בשיחתו, הן בכלל דבוריו המעדינים והמנעימים, הן בכלל שכלו השנון קלות דרכי מחשבותיו, כי כל זה מרחיב לב ומפיח את המחשבות הקודרות'.

ובספר 'סודי ריזא' המיוחס לרבי אליעזר בעל הרוקח ז"ל כתב 'הבא לבקר את החולה ידבר על ליבו דברי ניהומין' (הובא בילקוט ראובני ר"פ וירא).

כו. אגב אורחא מן העניין להביא מה שכתב הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע ב'איגרת' (נדפס ב'קובץ אגרות' ח"א אגרת קל"ח) ליהודי שחלה ולא רצה לדרוש ברופאים ב'טענה' שהרי הוא מאמין ובוטח ברפואת הבורא גם זולת חכמת הרפואה, 'מן החובה על האדם להשתדל ברפואת עצמו, כמו שהוא חייב להשתדל ברפואת חברו. ולכן, תשתדל נא להתגבר על רצונות הטבעיות ולמלא אחר פקודת הרופאים במה שמוצאים לצורך הרפואה, וזו מצווה גדולה של ביקור חולים'...

אך ורק ממידת הכרת הטוב שפתח לו את ביתו והכניסו כבניו.¹

וזכר אמור בפרשת וארא (ח יב) 'ויאמר ה' אל משה, אמור אל אהרן נטה את מטך והך את עפר הארץ והיה לכינים בכל ארץ מצרים'. וברש"י, 'לא היה העפר כדאי ללקות ע"י משה, לפי שהגין עליו כשהרג את המצרי ויטמנהו בחול, ולקה ע"י אהרן'. מכאן נלמד 'הכרת הטוב' עד היכן היא, כי אם כלפי החול שהוא 'דומם' היה משה רבינו מחויב ב'הכרת הטוב' שלא להכותו, ק"ו לבני אדם, שיש להכיר טובה רבה למי שגמל עמו טובה, עאכ"ו כ שלא יתנהג עמו בהיפך הכרת הטוב חלילה².

לאחר מות אביה ואמה ושמעה לקולו], וכענין יוסף עם אחיו במלכו, וההיפך 'ולא זכר שר המשקים את יוסף' (בראשית מ כג). עכ"ל.

עוד מצינו במדרש (תנחומא שמות טז) 'בשעה שאמר לו הקב"ה למשה, ועתה לכה ואשלחך אל פרעה. אמר לו משה, ריבון העולמים איני יכול, מפני שקיבלני יתרו ופתח לי את פתח ביתו ואני עמו כבן. זמי שהוא פותח פתחו לחברו, נפשו הוא חייב לו', עכ"ל. בין והתבונן, בני ישראל נאנקים תחת עבודה קשה וצרות רבות, ולא עוד אלא שהקב"ה בכבודו ובעצמו מבקש לשלחו לנאלם, ומ"מ לא מיהר משה רבינו לקיים ציווי של מקום, הגם שיפה שעה אחת קודם, וכל זה

כז. תמונה אחת ידועה ישנה מגה"צ רבי אליהו לאפיאן זי"ע בה הוא נראה מניח חלב לפני חתול ברחוב, ומעשה שהיה כך היה. באותם הימים הייתה מכה של עכברים בישיבה ב'כפר חסידים' בה היה ר' אלי' ה'משגיח', והעכברי רשיעי היו מכרסמים מחפצי בחורי הישיבה. לכן הביאו הבחורים חתול שיאכל את העכברים ויעשה 'סוף וקץ לכל צרותינו', ונהנו הבחורים מסילוק העכברים, והחתול נהנה מסעודות דשנות - עכברים לרוב, לאחר כמה שבועות ש'סליקא להו' מסכת העכברים, רצו הבחורים לשלח את החתול לדרכו, אך ר' אלי' לא הסכים לשלחו סתם - מצד 'הכרת הטוב', והלך והשקהו חלב, וזאת רואים בתמונה שר' אלי' 'משקהו חלב' את החתול.

שמעתי מהרה"ג ר' ישראל תנחום דרדק שליט"א, מעשה שהיה עם זקנו הגאון ר' חיים שמריהו דרדק זצ"ל מבני ברק ובנו שהיה דר בארה"ב. מתחילה היה בנו זה מפיץ בארה"ב את ספרי 'קהילות יעקב' שחיבר הגה"ק הסטייפלער זי"ע (דרך אביו שהתגורר בב"ב והיה מקורב אל הסטייפלער).

באותם ימים היה ה'קהילות יעקב' עונה במכתבים לכל שואליו בדבר ה' זו הלכה, ובעצה טובה בכל העניינים. ואף זה ה'מפיץ' היה עמו בחליפת מכתבים. כעבור כמה שנים הפסיק הסטייפלער לענות על המכתבים - לרוב חלישותו, יומא חד שלח אותו הבן מכתב אל הגה"ק ומשקיבל הסטייפלער את המכתב, מיהר לכתוב מכתב תשובה, ועלה עם זה המכתב אל האב שהתגורר בבני ברק באמרו, על אף שכבר אין נוהגי להשיב במכתבים, מכל מקום אין רצוני שבנך זה יחשוב כי עתה שכבר אינני צריך אותו כ'מפיץ' חדלתי מלענות על מכתביו, ולכך הא לך מכתב התשובה ושלח אותו לביתו שבארה"ב.

כעבור כמה ימים - ביום שישי אחרי צהרי היום, הגיע הגה"ק שוב אל האב, ושאלו האם כבר שלח את המכתב, ומשנענה כי עדיין לא שלחו, ביקש מעמו שיחזיר לו את המכתב, ונתן לו תחתיו מכתב אחר, שאל האב את ה'קהילות יעקב', האם מכתב זה שונה מקודמו, ענהו הגה"ק ואמר לו, לא, אלא שבמכתב זה כתבתי אותם הדברים שהיו כתובים במכתב הקודם אות באות, ושמה תתמה על מה ולמה שבתי לכתבו בשנית, והטרחתי עצמי לעלות אליך שוב, אסביר לך, כי את המכתב הקודם כתבתי בכדי שבנך לא יחשוב שמכיוון שכבר איני צריך אותו כ'מפיץ' חדלתי מלענות לו. אך לאחמ"כ שבתי להתבונן וכי עושה אני פעולות רק מתוך מטרה ומחשבה - מה יחשוב פלוני עלי וכיו"ב... אמנם, עלי לכתוב לי מכתב תשובה מצד 'הכרת הטוב', לכן כתבתי מחדש מכתב - מתוך מטרת הכרת הטוב, והא לך את המכתב, וכזה ראה ושלח לו.

כח. נוראות מצינו ב'שיטה מקובצת' (ב"ק צב:) שהביא מתלמידי הר"י מיגאש שכתבו שסיפר רבם על רבו הרי"ף זי"ע שחלה והתארח בבית אדם אחד שהיה לו מרחץ בכדי שיוכל לרחוץ שם לרפואתו, ובעל המרחץ הרבה לכבדו עד מאד, וישב עמו עד שהבריא, לימים התהפך עליו הגלגל וירד מנכסיו והוצרך למכור את המרחץ בכדי לפרוע חובותיו לנושים בו, ואמר הרי"ף 'לא אדון ולא אורה במרחץ הזה לא במכר ולא בשומא ולא בשום דבר המתייחד בו לפי שנהייתי ממנו'. וכלומר שאף שכבר השתקע שם הבעלים מהמרחץ, מכל מקום הרגיש בעצמו הכרת הטוב למרחץ שנהנה ממנו והתרפא על ידו ועל כן אינו יכול לדון בדינו. וסיים הר"י מיגאש זי"ע בזה"ל, ואם היה זה

וּבָא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, ולכאורה צריך ביאור מה הוסיף רש"י בדבריו אלו, הא כתיב להדיא בקרא 'וישמע יתרו את כל אשר עשה אלוקים למשה ולישראל', אלא, כי רש"י בא לבאר כיצד הלך יתרו למחנה ישראל ולא חשש שידחוהו ולא יקבלו אותו, לזה אמר שמע קריעת ים סוף ומשם הבין כי עם בני ישראל המה 'מכירי טובה', שאם לא כן היו קמים על המצריים להורגם ולא היה נקרע הים, ומאחר שנתייחדו בהכרת הטוב וודאי לא ידחוהו מעל פניהם, שהרי הם חייבים לו הכרת הטוב על כל הטובה שעשה עם משה רעיא מהימנא. אך שמא תאמר, שלעולם אינם 'מכירי טובה', ומה שלא נלחמו עם המצרים הוא מחמת שהם חלופים ותשושי כוח מהעבודה הרבה והתלאה אשר מצאתם במשך שנות גלותם בידי המצרים, לזה הוסיף רש"י ששמע גם על מלחמת עמלק שהחלישו את עמלק לפי חרב, והרי שכוחם במותנם להילחם, ואם כן בעל כרחך שמה שלא נלחמו עם מצרים הוא אכן מטעם 'הכרת הטוב', ויכול יתרו לבוא להצטרף אל עם ה' ^{כט}.

צא ולמד בנגות כפוי טובה, שהנה כתיב (בראשית כ ט) 'ויקרא אבימלך לאברהם ויאמר לו מה עשית לנו ומה חטאתי לך כי הבאת עלי ועל ממלכתי חמאה גדולה מעשים אשר לא יעשו עשית עמדי'. ומבאר

הנה נאמר בריש פרשת בשלח (יג יח) 'וחמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים' ופירש רש"י 'אין חמושים אלא מזויינים', והיינו שהיה ברשותם כלי זיין ומלחמה. והקשה הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ בשלח ד"ה וחמושים) אם כן, מדוע שידד הקב"ה את כל מערכות הטבע וקרע להם את הים, והלא היו ישראל יכולים להילחם במצרים בדרך שנלחמו בכל העמים ולנצחם.

אלא מבאר ה'חתם סופר' שאחר והיו המצריים כ'בעלי אכסניא' לבני ישראל בשעת דוחקם (עי' רש"י דברים כג ה), לכן היו בני ישראל חייבים להכיר להם טובה (אף שלאחר מכן העבדות ועינו אותם רד"ו שנים), ולא היו יכולים להרוג בהם ולאבדם, על כן הוכרח הקב"ה לשדד מערכות הטבע והים נקרע לגוריו להצילם מאויביהם. ומהאי טעמא נכתב לדורות שיצאו חמושים ומזויינים, ללמדנו על חובת הכרת הטוב, שנדע שבאמת היה בידם להילחם במצריים, אלא שלא רצה הקב"ה שילחמו במצרים, והיה עדיפא ליה לשנות סדרי בראשית בקריעת הים, ולאבד את מצרים באופן כזה, ולא שיהרגום בני ישראל בעצמם.

הוסיף בנו ה'כתב סופר' זי"ע (כת"ס החדש עה"ת ד"ה וישמע יתרו) לבאר על פי 'בנין אב' זה את דברי רש"י בריש פרשתו (יח א) 'וישמע יתרו - מה שמועה שמע

בדומם שאין לו הרגשה, כל שכן וקל וחומר בני אדם המרגישים בהיזק ובתועלת שיהיה זה שנוי לעשותו, והעושהו יוצא משורת המוסר ודרך ארץ. עכ"ל.

והנה הגם שלא שייך להכיר טובה ל'דומם', וכלשונו של הר"י מיגאש ואם היה זה בדומם שאין לו הרגשה, ובוודאי החול אינו נהנה מממה שאין מכים אותו... אלא ביארו בזה בעלי המוסר כי חיוב הכרת הטוב תכליתה היא לעדן מידותיו של 'מקבל הטובה' שלא יהא מושחת, כי פגם גדול הוא בנפש לזה המשלם רעה תחת טובה, על כן עליו להשריש בעצמו להיות מכיר טובה לכל מי שגרם לו הנאה, ואפילו אם הלה אינו 'בר הבנה'...

וכן איתא בתלמוד ירושלמי (תרומוות ח ג) שאיש יהודי הזמין את אחד הרבנים לסעודה בביתו, בעת הסעודה הושיב את כלבו ליד רבו, שאלו הרב וכי בזיון אני חייב לך, ענה בעה"ב 'טובה אני מחזיר לו' כ'הכרת הטוב' על איזה טובה שהציל את בני ביתו, עיי"ש. והרי פשיטא שלא הבין הכלב באיזה 'מזרח' הוא יושב, מ"מ הבעה"ב מחויב להכיר טובה, ואכן לפי השגתו של בעה"ב השיב לו כבוד גדול, כך אנו מחויבים בכבודו של כל מי שהיטיב לנו...

כט. דברים נוראים מצינו ב'מדרש הגדול' (שמות) בגנות הכופר בטובתו של חברו, וכך אמרו שם על הא דכתיב (א ח) 'ויקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף', וז"ל, והלא עד היום הזה מצרים יודעין חסדו של יוסף, אלא שהיה יודע ולא השגיח עליו וכפה טובתו, ולבסוף כפה טובתו של הקב"ה, שנאמר (ה ב) 'לא ידעתי את ה'". הא למדת שכפיית הטובה הוקשה לכפירה בעיקר. אמר ר' אבון למה הדבר דומה לאחד שנטל אבן וזרקה באיקונין של דוכוס אמר המלך התיזו את ראשו - עכשיו בשל דוכוס למחר הוא עושה בי, כן פרעה הרשע - עכשיו לא ידע את יוסף למחר לא ידעתי את ה', אין לך קשה לעולם מכפוי טובה שהוא גורם שלא תהיה טובה בעולם, לכך הקב"ה מזהיר את ישראל ואומר (כ ב) 'אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים', היזהרו שאל תכפו טובתי, שכפוי טובה אינו יכול לקבל מלכות שמים. עכ"ל.

באר הפרשה - פרשת יתרו

הבאת עלינו הטאה גדולה שכזו. כי אין לך שנאווי לפני המקום ככופר בטובתו של חברו. ומידה טובה מרובה בשכר הצפון למכירים בטובתם של חברים ומשיבים טובה תחת טובה.

על כן בך ה' את יום השבת ויקדשהו - ברכת וקדושת השבת

בפרשתן (כ ז-יא), 'זכור את יום השבת לקדשו וגו', כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ

את הים וכל אשר בם וינח ביום השביעי על כן בך ה' את יום השבת ויקדשהו^ל, והקשה הרה"ק מאו"רוב זי"ע (באר משה אות ע"א) שלכאורה לפי דקדוק הלשון

ה'אור החיים' הקדוש, כי הנה באותה שעה נענשו אבימלך ובני ביתו באופן נורא (עיי' רש"י שם), וזו הייתה 'מענתו' של אבימלך, מדוע הבאת עלינו עונש גדול כזה, כי אין רעה בעולם אשר יש בה כדי לגרום להביא עלינו ייסורים קשים ומרים נוראיים כאלו, וכלשון האור החיים 'ואין מציאות רע בעולם שיהיה זה תשלומו', זולתי סיבה אחת יש בה סיבה לייסורים כגון דא, והיא 'כפיות טובה' - כי אם עשית לנו תחילה טובה ואנו השבנו לך רעה תחת טובה אז נבין את אשר בא עלינו - 'שאין אדם מתחייב רע בעולם כמשלם רעה תחת טובה', וזהו ששאל אבימלך מה עשית לנו טובה תחילה ומה הטאתי לך שהשבתי רעה כנגדה, שמחמת כן

ל. ה'אור החיים' הק' זי"ע מדקדק בלשון הכתוב מדוע לא נאמר 'כי בששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ', ומהו אומרו 'כי ששת ימים', ומבאר, שבא לרמז לו, שאכן לא ברא הקב"ה את העולם אלא לששה ימים בלבד, ובכל שבת ושבת מתחדשת הבריאה מכח השבת לעוד ששה ימים, והרחיב בזה בפרשת 'ויכולו' (בראשית ב ג) שם כתב שאם יעבור שבת אחת מבלי שיהא לכה"פ יהודי אחד בעולם שישמרנה יתבטל העולם ממציאיותו ויחזור לתוהו ובוהו. ובזה ביאר הא דאיתא בגמרא (שבת ק"ט): 'כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית', ולכאורה היאך ניתן להיות 'שותף' לאחר שכבר נסתיימו כל המעשים, אלא כי על ידי שמירת השבת ואמירת ויכולו ניתן כח בכל מעשה בראשית להתחדש והרי הוא כביכול שותף ממש.. 'ודינו' ככל שותפות בעלמא, כפי חלק שהשקיע השותף, כך יגדל חלקו ברווחים ובפירות שנושאת השותפות, כן גבי שבת, כגודל השקעת האדם בשבת ובקדושתה כך גודל הרווחים שיגיע לידו מהשב"ק...

מסופר, שכשהיו מזכירים שמות לרפואה לפני הרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק זי"ע, אם היה הנידון אודות עריכת 'ניתוח' (אפעראציע) היה מצווה לבוא לשאול אודות כך לאחר השב"ק, ויובן היטב לפי דברי האוה"ח שהרי אחר השבת 'בריאה חדשה' באה לכאן.

בשבת הראשונה שנכנס הרה"ק רבי יצחק מבאיאן זי"ע לערוך את עריכת שלחנו הטהור אחרי פטירת אביו הרה"ק רבי אברהם יעקב האדמוה"ז מסאדיגורא זי"ע, חגר וחזיק את אבנטו כמה פעמים בטרם הלך לקדש על הכוס של קידוש, ואמר, כשיהודי מתבונן עם מי הוא הולך לעשות שותפות, ומה הוא מכניס ומשקיע בשותפות 'דארף ער זיך גוט אונטער גארטלען', כלומר, עליו לחגור את עצמו ולהתכונן היטב לקראת מה שהוא עומד לעשות. מעשה שהזכירו בליל שב"ק לפני הרה"ק רבי שלומ'קה מזוועהיל זי"ע חולנית הזקוקה לישועה, נענה הרה"ק, מדוע לא הזכרתם קודם 'קידוש', מאחר שבאותו הזמן יש ביד האדם לפעול כל משאלותיו לטובה ולברכה, שהרי כל האומר ויכולו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, ושותף - אף אם יש לו רק חלק קטן בשותפות רשאי להביע דעה בכל 'העסק'.

יש להמליץ בדברות קדשו עוד, ש'קודם קידוש' רומז לאותה שעה בה הזדמן לפנינו 'נסיון', והוא עדיין לפני 'קידוש' כי היצר בוער בקרבו ומפתהו לעשות הרע בעיני ה', שעתה היא שעת הכושר לבקש מלפניו ית' כל אשר תאוה נפשו, ודייקא בזמן זה יש לו 'דעה' בשמים, כידוע מספה"ק שהאריכו רבות בענין זה.

לא. מסופר על 'סוחר' שעברו על 'עסקיו' עתים וזמנים קשים עד שמטה ידו ועמד בפני פשיטת רגל, מכיוון שכך הזכיר עצמו לברכה אצל הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע, הרה"ק שידע שהלה פותח חנותו בשבת והכיר בו שאם יאמר לו לסגור חנותו בשבתות לא ישמע לו, בתירוץ שביום זה מתרבים הקונים, על כן 'הציע' לו, ברצוני לחתום על 'שותפות' עמך, התסכים לכך... הלה שמח מאוד על הזכיה הגדולה להיות שותף עם הרבי, והסכים, אמר הרה"ק, א"כ הבה נערוך שטר כתוב וחתום בו הנך מקנה לי שביעית מכלל החנות בקנין גמור (בערך כ-15%), וכן עשו, אז אמר לו הרבי, אם אנכי בעלים על שביעית מהחנות, א"כ בדין הנני דורש שתסגור את החנות ביום השביעי.

כי אם תהא השבת נצורה ושמורה כדבעי אזי אשריהם לתמימים שישמרוהו, כי כתר הילומים על ראשם יצור על ידי שצור העולמים יניח רוחו עליהם, ויזכו להיות כביכול מרכבה לשכינה הק'.

בזוה"ק (שנהגים לאומרו כליל שב"ק, ה"ב פה.) הקשו על מה שנאמר 'על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו', שמהי 'ברכת השבת' אחר שלא ירד מן ביום השביעי, 'אלא הכי תאנא, כל ברכאן דלעילא ודלתתא ביומא שביעאה תליין' ועל כן לא ירד בו מן כי מיום זה מתברכים כל ששת ימי המעשה לג', עיי"ש, והרי שהשבת היא מקור הברכה, והיא כעין מעיין אשר ממנו נמשכים כל ההשפעות הטובות ברוחניות ובגשמיות בכל העולמות העליונים

היה לו לומר 'ונח ביום השביעי', ומדוע נקט לשון 'וינח' שהוא לשון 'הפעיל' דהיינו שהקב"ה גרם לאחרים שינוחו. ומבאר על פי מה שכתב המקובל האלוקי רבינו יוסף גיקטיליא זי"ע בספרו שערי אורה (שער ב) בזה"ל, 'כי בשאדם שומר שבת כהלכתו הרי הוא נעשה בסא ומרכבה להשי"ת, ולפיכך נקרא השבת מנוחה מלשון נח, ששמו יתברך נח על האדם ושוכן עליו במלך על כסאו לג', ולפי זה מתבאר מה שאמר הכתוב 'וינח', שהמכוון בזה שהקב"ה מניח את שמו הגדול ית' על שומרי שבת כהלכתה. וזהו שאמר הפייטן (ומר 'ברוך קל עליון') 'ואשרי לתמימים אם יהיה נצור, כתר הלומים על ראשם יצור, צור העולמים רוחו בם נחה',

עפ"י יש לפרש בלשון הכתוב (ט-י) 'ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, ויום השביעי שבת לה' אלוקיך', שכך אמר הקב"ה להם לישראל, הרי אני 'שותף' עמכם, ויום השביעי 'שלי' הוא, אם אכן תתנו לי את יום זה להתנהג בו כרצוני, לקדש את כל היום בתורה ותפילה ועבודת ה' - שיהא 'יום קדוש הוא מבואו ועד צאתו, אזי אשפיע עליכם כל מילי דמיטב לשאר ימות השבוע שהם 'שלכם', ותזכו ל'עשית כל מלאכתך'...

המגיד מדובנא זצ"ל המשיל את האנשים העסוקים ביום השבת לרוץ אחרי תאוותם באכילה ושינה, לעשיר שהוצרך להעתיק משכנו מארצו וממולדתו למדינה אחרת רחוקה מאד, עברו הימים ואותו עשיר התגעגע מאד לשמוע את שלום בני משפחתו ואנשי עירו, אך מחמת מרחק המקומות לא היו שיירות מצויות מהכא להתם ולא שמע על מקומו ולא מידי, והנה, ביום מן הימים דפק על דלת ביתו 'משולח' שהגיע מעיר מולדתו של העשיר כדי לבקש ממנו נדבה, שמח עמו העשיר והכניסו לביתו בכבוד גדול, והתחיל לשוחח עמו על פלוני ועל אלמוני, אולם משנקפו הדקות התנצל הלה לפני העשיר, שלא יוכל להתעב עוד בביתו ולדבר עמו על דברים של מה בכך, שהרי עשה את כל הדרך הארוכה מביתו להכא כדי לדפוק על בתי נדיבים ולאסוף כספי תרומות שבהם יוכל לפרנס את בניו ובני ביתו, ואיך יבזבז מזמנו היקר לשיחות של הבל וסרק, שמע העשיר את טענתו והבין שהצדק עמו, לפיכך שאלו כמה כסף הוא מצליח לאסוף במשך שעה, והציע לתת לו מלוא סכום זה כדי שבתמורתו יסכים לשבת אצלו 'שעה שלימה' ולספר לו על בני משפחתו ואנשי עירו, ואכן הסכים ה'משולח' להצעתו והתחילו לשוחח על הנעשה והנשמע בעירם, לא עבר זמן ארוך והנה מבקש הלה מן העשיר, מאחר שנוכחתי לראות את נדבת לבו, שהרי נתת לי סכום גדול כזה, אנא, אל יחר אפך כי בודאי תמלא גם משאלתי זו, תן לו מיטה מוצעת לישון עליה כי עייף אנכי מטורח הדרך, הביט עליו העשיר בתמיהה... וכי לזאת פתחתי את כיסי - שתתן תנומה לעפעפיקי, והרי כל רצוני בזה היה כדי שאזכה לדבר אתך... ואשמע מפך את הקורות בעירך, ושכור שכרתך לכך בסכום כסף הגון, כיצד תבקש לישון בשעה זו...

והנמשל מובן, ביום השב"ק בא הקב"ה כביכול להיות עמנו, וכדי שנוכל להתקרב אליו ביום זה הוא משפיע עלינו ברכות לרוב, ולכן נמי ציוה על איסור מלאכה כי כביכול חפץ הקב"ה להשתעשע עמנו ושנבוא לידי דביקות בו יתב"ש, ואילו אותו כסיל בוחר לבלות עת כזאת באכילה ושתיה תחת יגיעתו בעבודת ה', מה בינו לאותו משולח שקיבל מעות הרבה כדי שיוכל לדבר עם הבעה"ב ובאותה שעה גופא מבקש לישון ולנוח.

לב. על פי דבריו הק' ביאר הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע (ויקרא עמ' קכו) בנוסח התפילה (בצפרא דשבתא) 'לא-ל אשר שבת מכל המעשים, ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו', שעל ידי השבת מתרוממים בני ישראל להיות בחי' כסא כבודו, והקב"ה יושב כביכול עליהם.

לג. וביאר הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל על פי ה'פ'שט', במשל לאיש שהלך אל ה'חנות' לקנות דבר מה, והנה היא סגורה ונעולה, אין יוצא ואין בא, התפלל מאוד ושאל מה יום מיומיי, מדוע סגורה החנות באמצע היום שלא כפי הרגילות, שמא יש מחסור בסחורה, השיב בעל החנות מבפנים ואמר לו, אדרבה, זה עתה הגיע משאית

באר הפרשה - פרשת יהו

והתחתונים לך. והמעייין בזה"ק שנהגו לאומרו בסעודת ליל שב"ק יזכה בהשפעות הרבות למעלה מהשנתנו הנשפעות בשבת ובפרט בליל שבת, פוק חזי כפל הלשון לרוב בתיבות 'ברכתא' ו'חרוותא', ללמדנו על שערי הברכה הפתוחים לרווחה לה, וברכת ה' היא תעשיר לו.

ובן יהי רצון ש'הקריאה תעורר את הזמן', וזכה לקבל את התורה, ויקויים בנו 'אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד', ויתרפאו כל החולים כמו שהיה בעת שעמדו רגלי אבותינו על הר סיני במתן תורה, ובא לציון גואל בב"א.

(טראק) מלאה בסחורה חדשה ופרקה את כל ה'מטען' בפתח החנות, אין לנו ברירה אחרת אלא לנעול את הדלת לשעה-שעתיים ולסדר הכל על מקומו ועל מכונו, ואז נשוב לפתוח ולמכור לכל המעוניין... כך כביכול בשב"ק 'החנות סגורה' ולא ירד הזמן, כי עתה 'מסדרים' את כל ההשפעות לכל הימים הבאים... (תפארת שמשון בראשית).

לד. סיפר הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע שפעם החליף הצאר הרוסי את בגדי מלכותו ולבש בגדים פשוטים כאזרח מן השורה ויצא לנדוד על פני הממלכה לראות את שלום הארץ ומה עליו לתקן. ונכנס לבית יהודי תם וישר ושאלו הצאר למלאכתו והשיב כי מלמד תינוקות הוא, נענה הצאר ואמר 'א שיינע פרנסה', חזר המלמד ושאל ומה עיסוקיך, גילה לו הצאר כי הינו המלך בכבודו ובעצמו, הגיב הלה בכסילותו ובתמימותו אכן א שיינע פרנסה..., ולא הבין כי המלכות אינה עסק המניב פרנסה מכובדת אלא כל הארץ שלו היא, ולו הכסף והזהב של כל המדינה. המשיך החתם סופר לאמור, כי החושב שהשבת היא 'שיינע פרנסה' וסגולה טובה הרי כסילותו היא אלף פעמים יותר מטיפשותו של אותו מלמד, שכן השבת היא עצם הברכה, ומיניה מתברכין כל שיתא יומי, והלה מדמה שהיא עוד 'פרנסה' טובה...

לה. שמעתי לפרש בדרך רמז, כי 'כבוד שבת' ר"ת 'כ"ל ב'רכאן ד'לעילא ו'תתא ב'יומא ש'ביעאה ת'ליין', כי ההידור והזהירות בכבוד שבת ממשכיכם את כל הברכות וההשפעות הטובות בשמים ממעל ועל הארץ מתחת. וכבר מצינו לשון נורא במדרש (תנחומא בראשית ג) 'וכבוד שבת עדיף מאלף תעניות'.

לו. מפורסם משלו של המגיד מדובנא זי"ע (משלי יעקב נח אות יז), מעשה באיש עני ואביון שביכה את מר גורלו לפני הצדיק, על רוב עניו ודחקו, שאלו הצדיק, האם יש לך אי אלו מעות בבית, ענה האיש, אכן, כל ימי הנני חוסך פרוטה לפרוטה כדי שאוכל להתפרנס מהם בשנות זקנותי, הורה לו הצדיק 'קח את כל הכסף שיש ברשותך ולך עמו לשוק, והעסק הראשון שיציעו לך תמהר לעשותו, ויעזור לך ה' שתצליח מאד בזה', בלב מלא שמחה מיהר העני אל ביתו כשהוא מאמין באמונה תמימה שדבר אחד מדברי הצדיק לא ישוב ריקם, ועל אף שכבר היתה השעה מאוחרת מאד העיר את בני ביתו משנתם, ודרש מהם שיוציאו ממקום המחבוא את כל כספי חסכוניותיהם, כי הרבי ציווה עליו להשקיעם בעסק טוב. עקרת הבית הביטה בו כמי שנטרפה דעתו, מה אתה סח, ומה אירע עמך, ועוד להעירני לשם כך באמצע הלילה, לעומתה ענה האיש בקולות וברקים הבו לי המעות בדחיפות, והיא משכה ידה מלתת לו, עד שנתפתחה ביניהם תיגרה קשה. בצר לו חזר אל הצדיק וסיפר מה שעבר עליו בלילה, נענה הצדיק ואמר, אכן, כי ה'עסק הראשון' שבא לידך הצליח מאד, זו המריבה שהיתה בינך לבין אשתך.

והנמשל, ביום השבת קודש הקב"ה משפיע ברכה מרובה לכל בריה, אלא שהכל תלוי באדם עצמו באיזה 'עסק' יזכה להתברך, כי אם יבחר בטוב ובחיים יזכה להתעלות מעלה מעלה במדרגות התורה והיראה, אך אם חלילה יתעסק בדברים של מה בכך ובעניינים טפלים יראה ברכה במעשים אלו, והלא לשוטה ולפתי יחשב אם יאבד הון רב ברוחניות תמורת דברים גשמיים החולפים ועוברים כהרף עין וכחלום יעוף, לפיכך כל משכיל יתאמץ ברוחו לעסוק בתורה ובתפילה ובודאי יהא השי"ת בעזרו.